

OBLUDA (111) *sb f*

o oraz a jasne (w tym w a 1 r. błędne znakowanie).

sg *N* obłuda (27). ◇ *G* obłudy (22). ◇ *D* obłudzie (5). ◇ *A* obłudę (19). ◇ *I* obłudą (15). ◇ *L* obłudzie (1). ◇ *V* obłudo (2). ◇ *pl N* obłudy (8). ◇ *G* obłud (1). ◇ *D* obłudám (2). ◇ *A* obłudy (5). ◇ *I* obłudami (2). ◇ *L* obłudach (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Falszywość, nieszczerłość, zakłamanie, stwarzanie pozorów; simulatio Calag, Cn; dissimulatio Cn* (37) : *CzechEp* 334; Nikt fię zá mię nie vimie/ bo pełno obłudy/ W fercách ludzkich *RybGęśli* C2v; *KlonKr* F4.

obłuda czyja [*w tym: ai* (8), *pron poss* (3), *G sb* (2)] (13): niemálfz nic infego w niey [*w nauce papieskiej*] iedno pycha papiefka/ vpor/ obłudá/ zdrádá/ báłwochwálfstwo/ bluznierfthwo *KrowObr* B3v, 51, 115v [2 r.]; Piotr [...] nie bił teź Anániaľzá y Záfiry/ ále ie Bog ľam zábiľ/ dla ich obłudy *CzechEp* 51, 29, 209; *LatHar* 315. *Cf* »obłuda dyjabelska«, »obłuda faryzajska«, »obłuda ludzka«.

W przeciwstawieniach: »szczyrość ... obłuda; szczyrze ... obłudą« (1;1): (*nagł*) Andrzej Korzenfki. (–) *TV* ľczyrość prawdá wfytká/ obłudy nie pytay *PaprPan* P3v; *CzechEp* 203.

W połączeniach szeregowych (8): w ich wściech powieda Ian fwięty/ nieiefť nálezione kľamfstwo/ zdrádá/ obłudá/ potwarz/ y zmamienie Papiefkie [...] bo ľą bes zmázy *KrowObr* 229v, B3v, 210; *BibRadz* II 138b marg; *PaprUp* A3v; *CzechEp* 204; *LatHar* 315; [*Iempсар to*] Zdrády/ Obłudy/ fáľfzu/ pychy wyraz żywy *GosłCast* 11.

Zwroty: »obłudą narabiać« = *simulare, uti simulatione Calag* [*szyk zmienny*] (3): A iefľibyś teź obłudą tám nárabiać chćiaľ/ tedybyś ľie z Chriřtuľem záraz roľtać muľiaľ *CzechRozm* 253; *Calag* 447b; *CzechEp* 209.

»obłudą się [*z kim*] obchodzić« (1): [*X.K.*] ná Bogá y Chriřtuľá ľyná iego potwarz we wľoczy: zádaiać mu to/ źeby fię z ľzátánem nie ľczyrze/ ále obłudą iákaś y chytróřcią obchodzić miaľ *CzechEp* 203.

»obłudą postępować« (1): Bogći prawdźiwy nie iefť iáko człowiek [...] nie iefť ták pľochy y ľękľiwy/ źeby mu trzebá chytróřcią/ forťylem/ obłudą przeciw ľzátánowi/ iáko fię ľzátan obchodziľ z rodzicámi náľzymi/ poľtěpowáć *CzechEp* 204.

»obłudy używać« (2): niektorzy z wáľzych/ y wedle náľzego zakonu/ y wáľzey Ewánieliey żyć/ chćą. Ale to ábo z gľupřtwá y nieumieiętnořci/ czyniaľ/ ábo iákiey obłudy w tey mierze vżywiaia. *CzechRozm* 83, 252.

Wyrażenia: »chytra obłuda« (1): widźiaľem ia koľá/ Zydá, Foxem go zwano choć czárnego wľoľa: Ktory wiele nędznikow náczyniľ z bogátych, Táľ żoľtowęfych iáko biaľokurowátych. Przetoź chytrey obłudy řierřci nie przyczytay: Lecź kto z ludźmi nie ľczyrze, Iudaľzem go witay. *KlonWor* **2v.

»obłuda dyjabelska« (3): ono naboźeńfstwo/ nieiefť naboźeńfstwo prawdźiwe/ ále iefť obłudá y zdrádá Dijabelľka *KrowObr* 94, 210, 216v.

»obłuda faryzajska« (1): Obłudamći to Fáryzáyľkim mnichowľkim przyľtoi co infźego w fercu táiać/ á co infźego wľty mowić *CzechEp* 209.

»obluda ludzka« (1): Then vbior znaczy nieprawiedliwość/ obludę/ y obrzydłą á mierzoną mądrość ludzką *BibRadz* II 138b *marg*.

»szczera [= *oczywista*], żywa obluda« [szyk 2:1] (2:1): *WujNT* 27; Mniemána íprawiedliwość ízczera obludá. *SkarKaz* 349a *marg*; Cnoty pełno w poştáwie/ po wierzchu wtydliwéy/ Poyrzy dáléy/ doś zdrády/ y obludy żywéy. *GosłCast* 30.

»obluda zdradliwa« (1): ímutek przy wieczerzy oftáteczney/ piąciá ofobliwie rzeczy Pánu ciężki to íeśt obludá zdrádlivá Iudáŕzowá/ poŕwarkiem Apoştólskim o przednieyíŕze mieśce [...] *LatHar* 315.

Szeregi: »obluda i chytróść« [szyk 2:1] (3): A ízebyś tę chytróść y obludę tego Antykryftá tym lepiej wyrozumiáł *KrowObr* 51, 216v; *CzechEp* 203. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»hypocrysis i obluda« (1): [*Pan gani te*] ktorzy ítroiá poştáwę poŕzczájących/ choć nie poŕzczá: co íeśt *hypocryfis*, y ízczera obludá. *WujNT* 27.

»kłamstwo i obluda« (1): Zali y Piotr ś. nie zábił dla kłámśtwá y obludy Anániaŕzá z Záfirá żoną íego? *CzechEp* 47. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»obluda i sykofancja« (1): Rrzućiwíŕzy [!] okiem przed íię á potym záś záíę/ Obaczył co zá ludzie náftáli w tym czáíie. Wnet w nich vyrzyŕył obludę y íykofánciá/ Z ktory dźiś íáko wieprze z żyru włáínie tyiá. *CzahTr* D.

»obluda i zdrada« [szyk 6:1] (7): Izali to nieíeśt wielka obludá y zdrádá/ nazywáć íie ílugá nád ílugámi Bożymi/ á przedíę wíŕzyftkim mocá roŕkázowáć? *KrowObr* 6v, 94, 115v [2 r.]; TRzáśni/ Pánie/ piórunem [...] Tákié/ co tylko język prawdźiwy íwóy máiá/ A ná íercu obludę v zdráde chowáíá. *PudłFr* 26; *LatHar* 262; *GosłCast* 30. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

Wyrażenia przyimkowe: »pod obludą« (1):

~ *W przeciwstawieniu*: »pod obludą ...istá prawdą« (1): íeden tylko íeśt ktory íię ítał człowiekiem/ á to nie óciec/ áni poćiefzyćiel/ ále íam íyn: nie mniemánym ípoŕobem/ áni pod obludá ále íftá prawdá. *CzechEp* 248. ~

»z obludą« (1): Lecź/ ná ízyi ma ciężkie iárzmo/ duŕzá [...] Zá íwoie miłe íkárby przedíewzięte/ Zdrádné nádzieie z obludá przyięte, *GrabowSet* P4.

2. *To, co ludzi, zwodzi; kłamstwo, oszustwo, fortel, podstęp* (42) : *KrowObr* 86; *GrzegRóżn* E2; *NiemObr* 113; Błogoŕłáwiony/ komu ímię Páńŕkie/ Mocná nádzieiá: bo íidłá ízátańŕkie Ten ínádnie potrze: á omylné chęći/ Wzgárdzi: puŕzczáíáć obludę z pámięći. *GrabowSet* Q3, Q4v.

obluda czego (2): Czo íeśt piękność przírodzenia obluda, krotkie ízczęćcie, íwiat rychło wwiędły, ludzŕkie pożádnánie. *BielŻyw* 136; *GrabowSet* K2.

W przeciwstawieniu: »obluda ... prawda« (1): Poştánowił Pan Bog the íłużebność w koŕciele íwoim dla tego [...] żebyímy íie nie dáli zwodzić wízem zdrádam á obludám kácerŕkim/ ále będąc ípoieni w prawdźiwey wierze á w miłóśći/ záchowáíímy prawdę Krześćiáńŕkú *RejPosRozpr* c.

Zwrot: »dáć íię zwieść obludzie« (1): *RejPosRozpr* c *cf W przeciwstawieniu*.

Wyrażenia: »doczesne obludy« (1): Prawdác íeśt íż kto íie názybył zábáwił íwiátem tym mizernym/ á tymi doczeńnemi nędznemi obludámi íego/ [...] że themu ímierć muśi być ítráŕzna y záłóína. *RejZwierc* 167.

»obluda kacerska« (1): *RejPosRozpr* c *cf W przeciwstawieniu*.

»marna obłuda« (3): A iż świat tá marna obłudá iest tak odmienny/ iż zówždy nie iáko burzliwe morze kołyłac muśi/ á nigdy łpokoiny byc nie moze *RejZwierc* 150, 116v, 270.

»mizerna obłuda« (1): O mizerna obłudo o żywocie zradny/ Toć ná twoię powinność nie pámięta żadny. *RejWiz* 65.

»nędzna obłuda« (1): *RejZwierc* 167 cf »doczesne obłudy«.

»omylna obłuda« (2): Świat iesth omylna obłudá. *RejZwierc* 150 marg, Bbb2v.

»pokryta obłuda« (1): któż takowi iest/ któryby to wálzć przymiérze rádnieý przymiérzem názwać miał/ nizeli pokrytą obłudą *OrzJan* 113.

»obłuda świata« [szyk 2:1] (3): (*nagł*) Do dobrych towarzyszow. (-) WIęc wy też dobrzy brácia cochmy tu bywáli/ A tey światá obłudy łpołu wzywáli/ Rozmyślajcie wdy czálem ná co wam też ma przyść/ Bo wiem krotko y długo pewnieć wam też tám byc. *RejZwierc* [272]; *KochMRot* C; *WujNT* 155.

Szereg: »zdrada i obłuda« (1): *RejPosRozpr* c cf *W* *przewstawieniu*.

Personifikacje (4):

Zwrot: »dać się zwieść obłudzie« (1): Bychmy nie dáli światu tey obłudzie/ Zwieść/ łzkodáby nas zwác iżechmy ludzie. *RejZwierc* 230.

W połączeniu szeregowym (1): Aby tego káždy łft był/ kthokolwiek naydzye łáfkę v Pána swoiego/ iż żadny łthrách/ żadna obłudá/ żadne niebełpieczeństho/ nigdy nie ón pokuśic nie będye śmiáło/ áni pokuśi. *RejPos* 269v.

Wyrażenia: »marna obłuda« (1): A tak ma miła cnota wolę ia byc s tobą/ Gdyż tá marna obłudá ma co czynić s sobą/ Szykuiac tám łwe wołká co go náłładuią *RejZwierc* 271.

»obłudna obłuda« (1): A tak nic nie ty nie przeciw tey obłudney obłudzie tey nędzney fortunie/ á cięgni nie zá oycem łwym niebieskim *RejZwierc* 178v.

Szereg: »obłuda, fortuna« (1): *RejZwierc* 178v cf »obłudna obłuda«.

a. *O osobach* (6) : Lepiey miech grofzem nádmielz/ nizli wiatrem dudy/ Boć rády przypifuią Szynkarki obłudy. *BielSat* C; *BielRozm* 16v.

W przen (4) : [o rybie rzeczonej *nautilus*, która plynąc udaje okręcił] A niz łię z morzá nád wodę wydźwignie/ Napierwey z łiebie powódz precz wyzygnie/ A gdy łię vlzy łtroi dziwne cudá/ Oná obłudá. *KlonFlis* E3v.

W połączeniu szeregowym (1): Co ty tu dzyálaz dufzniku/ Obłudo ludzki zwodniku/ V tego dobrego człeká/ W pykle twoiá wieczna męká *BielKom* Dv.

α) *O śmierci* (2) : A tak iednoć nas łtráłzy tá obłudá iáko dzieci máłzkára/ á iáko kozá wilká potrzáláiacz rogámi *RejZwierc* 178.

Wyrażenie: »marna obłuda« (1): A postánowiłzy tak łtáteczną mył swoię/ potkálz nie bełpieczney s tą marną obłudą á s tą łmierciá swoiá/ kthorać nic łzkodliwego wczynić nie moze *RejZwierc* 179.

b. *Pogardliwie o mszy i przedmiotach kultu religijnego u katolików* (12) : [papież *Urban baranka woskowego*] tę obłudę zwofku vlepioną y vtzarowaną/ przyrownał do krwi Pána Iezu Krytá Syná Bożego *KrowObr* 68v, 67, 68, 68v, 69v, 88 (8).

W charakterystycznych połączeniach: *obluda martwa, z wosku ulepiona (2), woskowa (2); obludę poświęcać (2)*.

W połączeniach szeregowych (3): *Vkafźcie piŕmo Swięte/ gdzie Pan Bog fercá ludzkie kámienne obiecał ku nabożeńŕthwu pobudzić pátrząc ná takowe kije wŕtrugáne y znáki/ ktorých on nie tylko frodze zakazał tznąć/ ále tefz thy znáki zowie/ obrzydzenim/ obludá/ nietzyŕthościá/ grzechem/ fímrodem/ y przekłéŕtwem. KrowObr 94, 110, 178v.*

Wyrażenia: »obluda kuglarska« (1): *Tę potym Mízá Láćińŕká Agáto Papiefz potwierdził/ y do koŕciołá ŕwiętego/ iákoby iáká máŕŕkárę y obludę kuglárŕká wprowadził. KrowObr 198v.*

»zmyŕlona obluda« (2): *przeto tedy niedziwuy ŕie proŕŕę ćię/ iż ŕię wŕzyŕcy wierni y wybráni Boży Mízá wáŕzú iako bluznierŕtwem nieŕlychánym/ y tą zmyŕloná obludá/ brzydú KrowObr 190, 178v.*

Szereg: »maszkara i obluda« (1): *KrowObr 198v cf »obluda kuglarska«.*

3. *Zjawa, mara, omam, przywidzenie, urojenie; lemures (pl) Murm, BartBydg, Mącz; larva Murm, Cn; spectrum Mącz, Cn; phantastica apparitio nocturna BartBydg; fantasticum corpus CzechEp; phantasma Vulg; idolum, monstrum, occursaculum, occursatrix, umbra Cn (24) : BartBydg 80b; A wyrzawŕzy go chodzącego po morzu/ zátrwożyli ŕię mowiác: Iż ieŕt obludá. WujNT Matth 14/26; [SkarŻyw 37 (Linde)].*

W połączeniach szeregowych (2): *Lemures Stráŕzidlá/ á lárwy álbo obludy nocne. Mącz 188c; Spectrum, Matołká/ fáŕŕzywe wyobrażenie ná oczy lazące/ tych rzeczy o ktorých myŕlimi/ fántafia/ Obludá. Mącz 407a; [Spectrum Obludá/ Márá/ ábo Pokuŕŕá ArtNom A5v].*

W przeciwstawieniach: »obluda ... ciało, ista rzecz« (2): *á tho wŕzithko duŕza ŕprawuie boiazna gdzie rozum chorobá zniŕczony nie rozeznawa obludy od iftey rzeczy. GlabGad L5v; Otóz to pewna/ niechceli záŕ z ítárymi Heretykámi fantasticum corpus, obludy iákiey/ á nie wŕáŕnego ćiałá/ ábo ćiałá [...] duchownego w Chriŕtuŕie zmyŕláć CzechEp 345.*

Zwroty: »chodzić jako obluda« [szyk zmienny] (2): *Otoŕ wyŕchłá czarna chuda/ Chodziŕz iákoby obludá BielKom F; BibRadz I 9v marg.*

»mni(e)mać być (a. żeby była) obludę (a. obluda)« [szyk zmienny] (4): *OpecŻyw 54; Pothym gdy wyrzeli ludzi przy nich biaŕe ŕobie nie rowne/ mnimali być jakie fántázmy nocne/ tho ieŕt obludy BielKron 450, 460; A oni wyrzawŕzy go chodzącego po morzu/ mniemáli żeby byłá obluda [putaverunt phantasma esse] WujNT Mar 6/49 [przekłád tego samego tekstu OpecŻyw].*

Wyrażenia: »obludy nocne« [szyk 2:1] (3): *Lemures. Obludy nocne. Larve. idem. Murm 13; Mącz 188c; LatHar 63.*

»ku obludzie podobien« [szyk 1:1] (2): *co náŕz Pan wdziáłá/ Iż w náŕze towarzyŕtwo dał: Człowieká táko žádnego/ Ku obludzie podobnego. BierEz A4v; RejRozm 406.*

»obludy zdradliwe« (1): *Sny od nas oddal ízkodliwe/ Nocne obludy zdrádlive LatHar 63.*

Szeregi: »obluda a cień« (1): *wwodząc ŕię dłużey zá ŕwiátem/ niebacząc omyŕnoŕci iego/ lękáiąc ŕię ieŕzcze iákiey obludy á ćieniá/ poydziem dáley w tenze błáđ BibRadz *2v.*

»fantazma abo obluda« (1): *[w polemice o narodzeniu Chryŕtusa] Co wŕzytko y piŕmu ŕwiętemu [...] y prawdziwemu poczęćiu y rodzeniu człowieká prawdziwego Iezuŕá Chriŕtuŕá ieŕt ná odpor. Bo ŕię to tymi baykámi wygálda: á fántázma ŕię iákies ábo obludá miáŕto niego wprowadza CzechEp 149.*

»myśl i obłuda« (2): lny pochodzą z napełnienia ciała, albo z wypróżnienia, czałem zmyśli przefzły, czałem z obłudy, czałem z myśli y z obłudy lpołem *GlabGad* L4.

»obłuda abo pokusa« (1): gdy tá lwięta pánná byłá zátrwożoná/ vřzawfzy onego Anyoła [...] mnimáiąc áby iáka obłudá ábo iáka pokułá do niey przyfzłá *RejPos* 269v.

»obłudy a strachy czartowskie« (1): Iefzcze też obłudy á ftrachi czartowfkie zrzuczaią ludzie lpiące z ław albo z łoż *MiechGlab* *5v.

a. Obelżywie o wrogu (2) : Były chleby y konie/ woły/ fbrebrne rudy/ Poki tu nie bywály/ Tureckie obłudy. *BielSat* G; *BielSen* 13.

4. Niezgodność z prawdą; fałszywe, błędne mniemanie [w tym: czego (1), czyja (1)] (5) :

W połączeniu szeregowym (1): możemy záwzdi poczćiwie pokazać niepewność/ obłudę/ y fáłfz tey náuki. *SarnUzn* G6v.

W przeciwstawieniu: »obłuda ... prawda« (1): Y to niřczy prawdziwego Christu. obłudę mu przyczytáiąc gdyż on iefł prawdą *CzechEp* 150.

Wyrażenie: »przykryta obłuda« (1): Pan Bog [...] niechćiał dáley ćierpieć fáłfzywey náuki przykrytey obłudy *KrowObr* B4.

Szeregi: »obłuda i zdrada« (1): iafnie fie walzá obłudá/ y w piśmie Swiętym zradá przed wfzyftkim fwiátem okazuie *KrowObr* 75.

»obłuda i zamamienie« (1): A przefto iefł/ to obłudá y zamamienie ludzkie/ co piřfelz/ iż Piotr Swięthy był pierwey w Rzymie Papieżem/ á niřfli do Rzymá przyiechał Páweł Swięty. *KrowObr* 21v.

5. Ktoś lub coś niewiele znaczący (3) : ZÁś náftáią Prorocy: náfzy nic niedbáią: Spiemy iák o pół nocy. niechayże tám báią. [...] W Ieruzálem wołano: ftrářzne były cudá: Iáko y tu/ niedbano. co márzy obłudá? *LeovPrzepSamb* b4; On idźie zá trębáczem/ on idźie zá dudą: On fię dźiwowác idźie ledá zá obłudą. *KlonWor* 33.

Wyrażenie: »licha obłuda« (1): [mówi kot do lwa] Nieftrzegá fie mnie nicz ludzie Smieią fie lichei obludzie A przed tobą vcziekaią *RejRozm* 406.

Synonimy : **1.** chytróć, fáłsz, fáłfzywoć, hipokryzyja, pokrytoć, przewrotnoć, zdrada; **2.** fáłsz, fortel, kłamstwo, oszukanie; **3.** larwa, mara; **4.** błąd, fáłsz, nieprawda.

Cf **OBLUDNOŚĆ**